

УДК 1:330 (009)

Т. П. Глушко

*доктор філософських наук, доцент, професор кафедри філософії
Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова***ФУНКЦІЇ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЧЕТВЕРТОЇ ПРОМИСЛОВОЇ РЕВОЛЮЦІЇ**

Феномен «big data» здійснив відчутний вплив на усі сфери людської діяльності та спричинив потребу формування принципово нових стратегій в економічній та політичній, а отже й в освітянській практиці. Відповідно, у сфері освіти сформувалась своєрідна криза «перехідного періоду», яка набула глобальних масштабів та створила поштовх для постановки питання щодо реорганізації освітніх практик у філософській площині. У зв'язку з четвертим технологічним зсувом, що спричинив революційні трансформації в економічній діяльності та вивів на перший план саме цифрову економіку, класичні університети поки що не сформували стратегій ефективної роботи з тим масивом даних, який напрацьовується у практичній площині.

Відповідно, як глобальний світ в цілому, так й окремі нації зокрема опинились перед проблемою трансформації освітніх програм, а однією з основних задач, що поставила перед вищими навчальними закладами, стає формування нових методів для швидкого опрацювання та аналізу даних з метою їх концептуалізації й продукування соціально значимих теорій. Зокрема, суттєва увага у цьому напрямі приділяється сьогодні неформальній освіті та перспективам її синтезу з освітою класичною. Йдеться про створення нового формату освіти на засадах поєднання класичних практик з такими формами освітніх послуг як бізнес-кейси та спеціалізовані тренінги, що орієнтовані на закріплення тих чи інших компетенцій.

Такий підхід створює можливість для активного залучення у навчальний процес та передбачає занурення у конкретну ситуацію, а отже й опанування ефективних поведінкових стратегій та включення креативної компоненти. Адже в умовах четвертої промислової революції, фундаментальну специфіку якої формує синтез технологій та їх взаємодія у фізичних, цифрових та біологічних доменах [див. 8], у процесі навчання має відбуватися не тільки засвоєння інформації, а й формування індивідуального креативного підходу та напрацювання навичок його застосування. Власне в означеному технологіями світі важливу роль відіграє не лише здатність до опанування складних технологічних процесів, а й розуміння їх сутнісних характеристик та соціальних функцій.

Враховуючи специфіку Індустрії 4.0, важливим джерелом стратегій сучасної освіти є її цифровізація, тобто частковий або навіть повний перехід у цифровий вимір, оскільки «цифровий стан стає звичайним станом функціонування та розвитку багатьох систем, сфер, організацій, індустрій та економік» [3]. Одним із пріоритетних напрямів цифровізації освітніх практик є використання когнітивних та мультимедійних технологій. Як відомо, значна кількість провідних європейських університетів вже тривалий час практикує онлайн-курси, що набули досить широкої популярності, адже відповідні інформаційні платформи

та цілодобова доступність мережі дозволяють користувачам самостійно регулювати темп роботи та її графік.

Трансформація освітнього сектору з урахуванням потреб «цифрового світу» цілком закономірно постала у якості виклику й перед українським суспільством, особливо зважаючи, що цифрова революція передбачає можливість заощадження соціального часу. Така логіка розвитку подій набуває все більшої актуальності та суттєвого попиту серед споживачів освітніх послуг в умовах, коли нова цифрова економіка передбачає трансформацію економіки фізичної «від такої, що споживає ресурси, до економіки, що створює ресурси» [3].

Крім того, поява так званих «цифрових аборигенів» або «покоління Z» [див. 7], що не знає життя без мережі, означила собою тенденцію остаточного переходу до нових видів економічної взаємодії та нових технологій, а отже й до трансформації тенденцій у розвитку освітніх практик як на глобальному, так і на національних рівнях. У сучасних умовах з'являється навіть поняття «цифрове робоче місце» як аналог фізичного [див. 3]. І, хоча для України все ще актуальною залишається проблема «цифрового розриву», рівень доступності технологій з кожним днем зростає, а реорганізація освітнього простору стає неминучою.

Актуалізація ж суттєвих переваг саме технічної освіти зумовлена появою таких феноменів як блокчейн та віртуальна реальність, які спричиняють швидкі зміни у сфері глобальної економічної архітектури, що з необхідністю відображається на національних державах та їх інтелектуальних капіталах, зумовлюючи їх модифікацію у відповідності до нових соціально-економічних викликів. *Інноваційні підходи у сфері освіти якраз й актуалізуються за рахунок змін в економічній реальності*, за якими не встигають сучасні соціально-філософські теорії. Адже перехід до Індустрії 4.0 спричиняє тісну взаємодію фізичної та цифрової реальності на рівні усіх соціально значимих сфер діяльності — економіки, політики, ідеології, екології, освіти тощо, сприяючи розвитку таких галузей як робототехніка, 3D-друк, нанотехнології, доповнена реальність, «інтернет речей», криптовалюти, розвиток штучного інтелекту тощо.

Як бачимо, нова промислова парадигма передбачає небачене раніше розмивання бар'єрів між фізичним, біологічним та цифровим світами. Важливим завданням освіти у цих умовах стає створення компетенцій, придатних до використання в роботі з названими вище новітніми технологіями, що передбачає зокрема й впровадження нових спеціалізацій та професій. Відповідно, одним з надважливих завдань сучасної філософії — у пошуку шляхів вирішення структурних та змістовних проблем гуманітарної освіти — стає обґрунтування стратегій розвитку тих індустрій, в яких

людина не може бути замінена технологіями, а також забезпечення умов для перманентного розвитку економічної креативності як важливої потреби бізнесу.

Отже, важлива роль гуманітарної освіти полягає у забезпеченні умов для *формування компетенцій, які людина не може засвоїти самостійно, використовуючи доступ до сучасних цифрових технологій*. Отже, в чому ж саме полягає основна функція сучасного викладача-гуманітарія, який працює в умовах становлення цифрового суспільства, що стоїть на порозі четвертої промислової революції? Які складові гуманітарної університетської освіти збережуть свою актуальність у нових умовах? Які соціально значимі смисли може транслювати актуальна для цифрового суспільства освітня система? Що вона може запропонувати на рівні практичної підготовки?.. Ці та інші запитання на часі потребують чітких та аргументованих відповідей.

Спробуємо відповісти на них у форматі тих світоглядно-економічних трансформацій, що відбулись на межі третьої та четвертої промислових революцій. Так, переформатування економіки в еру глобальної системи комунікацій, створило ситуацію коли «наша увага перемкнулася із запасів фізичних товарів на потоки товарів нематеріальних... те, що раніше сприймалося як суто фізичні продукти зі сталі та шкіри, нині продається як гнучкі послуги, що постійно оновлюються» [2, с. 65]. У такий спосіб, виникла потреба підготовки спеціалістів принципово нового масштабу, що здатні швидко орієнтуватися у потоках даних щодо наявних товарів та послуг, а також розробляти методи ефективної роботи з ними та стратегії їх збуту.

З огляду на ці тенденції, можемо окреслити й *етапи розвитку капіталістичної економіки*, які з позицій їх соціально-філософського аналізу, а саме у вимірі розвитку товарних відносин у їх зв'язку з промисловістю, можемо розподілити наступним чином: 1) *класичний або товарний капіталізм*, що описаний та детально проаналізований у теоретичній спадщині К. Маркса; 2) *фінансовий капіталізм* як продукт трансформації класичного капіталізму, що ознаменувався відмовою від «золотого стандарту» на початку 70-х років минулого століття. Цей період розвитку капіталістичної економіки ідеологічно обґрунтований у роботах дослідників-неолібералів, зокрема йдеться про австрійську школу (Л. фон Мізес, Ф. Гаек, М. Фрідман та інші). Феномен консумеризму, квітесенцією якого стало «суспільство споживання», теж є продуктом саме фінансового капіталізму. І, насамкінець, сьогодні на перший план виходить новий етап у розвитку капіталістичної економіки, а саме 3) *технокапіталізм або «кіберноміка»*, основною ознакою якого стає поява нетократії [див. 1] та четвертої промислової революції, коли масова інтернет-аудиторія перевищує усі уявлювані для попередніх епох масштаби.

Отже, в умовах технокапіталізму структура мережевої взаємодії формує принципово новий тип економічних відносин, їх нові смисли та наративи як на рівні глобального, так і регіональних та національних просторів. Зокрема йдеться про фільтрування та персоналізацію інформаційних потоків щодо споживчих товарів [див. 2], появу нішевого споживання та краудфандингових платформ, що являють собою узгоджене фінансування творців-інноваторів з боку май-

бутніх споживачів товару чи послуги, над розробкою якої ці інноватори працюють.

У таких умовах все більше сучасних професій вимагають креативного мислення та відповідних трансформацій в системі освітянських практик, тобто поява нових вимог до результатів освіти вимагає й оновлення її змісту та форм впровадження. Йдеться зокрема й про спеціалізовані міждисциплінарні освітні програми, які, до того ж, мають бути практично орієнтовані, гнучкі та адаптивні. Так, основна проблема сучасних освітніх практик з точки зору вітчизняного дослідника Г. Почепцова полягає в тому, що в насиченому інформацією середовищі освіта втратила увагу тих, хто навчається [див. 4], а відновлення цієї уваги вимагає відповідних якісних змін.

Відповідно, конструювання нового соціально значимого знання та відхід від його централізованої організації до мережевої — тобто логіка постмодерних трансформацій культурного коду та її втілення на рівні соціальної практики — передбачає, як бачимо, вдумливу та уважну роботу сучасних освітніх програм з таким психологічним феноменом як увага. Адже наповнення кіберпростору інформацією чи освітніми ресурсами передбачає суттєвий когнітивний вплив на всі сфери суспільного буття та спричиняє продукування специфічного типу економічного мислення, що ґрунтується не стільки на самій інформації, скільки на тому рівні уваги, яку вона здатна до себе привертати.

Як відзначає американський дослідник Р. Лемем, механізмом, що перетворює «дані» на інформацію є людська увага [див. 11], а отже, здатність до привертання уваги є вищим рівнем організації інформаційних потоків та визначає вектори поступу суспільної свідомості. Зважаючи на важливість розвитку потенціалів економічної культури суспільства та його соціального капіталу, тяжко не погодитися, що саме привертання нашої уваги є постійною цінністю сучасної економіки, адже «те, що резонує з нашим мисленням, створює навколо себе мережу» [2, с. 103]. Таким чином, *цифрова економіка постає саме як економіка уваги* та стає закономірним наслідком інформаційної доби, створюючи принципово новий вид економічних відносин, котрий власне і зумовлює потребу інноваційних підходів як в технічній, так й в гуманітарній освіті.

Такий тип економіки закономірно звертається й до розробки специфічних технологій привертання уваги, її відтягування від однієї споживчої послуги до іншої тощо. Власне, домінуюча сьогодні у глобальних масштабах бізнес-риторика створила нову модель комунікації, що ґрунтується саме на мистецтві привертати увагу до брендів та окремих товарів в умовах їх надлишкового виробництва. Так, західний дослідник Т. Девенпорт наголошує, що управління увагою є сьогодні найважливішою складовою успіху в бізнесі [див. 10], адже масова увага та креативні індустрії, що здатні її привертати, враховують не тільки інформаційну, а й емоційну та естетичну складові тієї ідеї, яку пропагують. Такий підхід засобами відповідних рекламних стратегій суттєво змінює людину та суспільство на когнітивно-психологічному рівні, про що зокрема свідчить поява такого поняття «ідеологія уваги» [див. 4].

Перевиробництво матеріальних товарів спричинило конкуренцію у сфері їх збуту. Власне на сьогодні

пропозиція інформаційних послуг, так само як і фізичних, перевищила актуальний попит, тому фактично весь сучасний бізнес конкурує за увагу та орієнтується на продаж «культурної цінності» смислу, який презентує той чи інший бренд. Тому в його межах домінує не стільки конкуренція ідей, скільки своєрідна «війна» смислів, які привертають до себе більше уваги споживачів. Відповідно, закономірним наслідком у таких умовах стає явне чи приховане накопичення персональних даних щодо вподобань тієї чи іншої групи споживачів, адже такі дані вважаються суттєвою конкурентною перевагою [див. 2].

Оскільки саме увага постає тим творчим імпульсом, котрий є визначальним чинником конструювання економічної реальності, керування нею стає важливим механізмом управління суспільством в цілому, особливо на рівні розробки стратегій її монополізації та утримання усіма доступними засобами. Зсув у бік формування нового типу економіки, як ми вже зазначали вище, закономірно спричиняє й становлення нового типу мислення, здатність котрого до розмежування конструктивних та деструктивних економічних стратегій — як індивідуальних, так і колективних — якраз і є *основною компетенцією, що забезпечується гуманітарною, а саме філософською, освітою.*

Відповідно в умовах становлення «кіберноміки», коли «Google збирає найпоширеніші моделі переходів і посилань ... та перетворює їх на розвідані» [2, с. 27], маніпулятивна складова економічних стратегій та її вплив на рівень розвитку свідомості сучасного споживача стає очевидною. Одним із досить яскравих прикладів є нейромаркетинг [див. 12] як засіб прогнозування основних векторів споживацької уваги на рівні міста, регіону, країни тощо. Йдеться про так звані технології «захоплення уваги» та тотальну залежність від них масової свідомості. Так, Н. Еяль та Р. Хувер відзначають, що оскільки за нашу увагу конкурує нескінченна кількість відволікаючих чинників, компанії-виробники вчать доводити до досконалості методи, які дозволяють їм залишатися актуальними серед користувачів, адже такі компанії все частіше помічають, що їхня вартість на біржі залежить від сили звички, яку вони здатні створити [див. 9].

Тобто конкурентна перевага належить сьогодні виключно тим компаніям, які формують у споживачів звичку вживати саме їхній продукт — інформаційний чи матеріальний. У таких спосіб технології формування звичок здійснюють активний вплив на наше повсякденне життя, особливо завдяки тому, що ми маємо перманентний доступ до мережі, в результаті чого комерційні компанії набули надзвичайних можливостей у сфері впливу на поведінку індивідів [див. 9]. А синергійний ефект такої діяльності не змусить себе довго чекати, якщо не коригувати цю систему засобами когнітивного впливу з боку гуманітарної освіти, яка апелює саме до *інтелектуальної та духовної осмисленості людського буття*, а не звичайного відтворення засвоєних поведінкових паттернів.

Тому варто особливо зважати, що ми сьогодні «несемо відповідальність за спрямування технологій» [2, с. 13], тобто за той *ціннісний та етико-моральний контекст, у якому технологічні інновації четвертої промислової революції будуть розвиватися надалі*, адже тільки «за умови правильного застосування тех-

нології можуть покращити нам життя» [9, с. 12–13]. Отже, чи вдасться нам дійсно вдосконалити та суттєво полегшити життя людини, вивільнити їй час для інтелектуального прогресу та духовного розвитку чи, навпаки, створити додаткові проблеми як технічного, так й етичного характеру, що тільки ускладнять і без того складну ситуацію?..

У контексті пошуку відповідей на ці запитання основний вектор спрямованості суспільної уваги має бути орієнтований саме на *консолідуючі економічні чинники* — як на глобальному, так і національному рівнях — адже «колективна дія може створювати додаткову цінність, яка виникає тільки тоді, коли група діє як одне ціле» [2, с. 140]. Натомість, ми сьогодні здебільшого маємо смислові війни [див. 5] у всіх сферах соціального буття. Останні, зокрема, яскраво представлені на рівні масштабної конкуренції у сфері бізнесу, який змушений «вводити» пов'язані з його товарами нові типи поведінки, змінювати модель світу та людини, використовуючи усі доступні психологічні та економічні засоби.

Таким чином, цифрова реальність, означена новітніми технологіями та інноваціями, а також маніпулюванням поведінкою споживачів, вимагає співпраці та співтворчості різних поколінь у напрямі як подолання деструктивних елементів культури рафінованого консумеризму, так й у напрямі становлення економічної довіри в нових соціальних умовах, що особливо актуально для українського суспільства. Суттєве значення для останнього має також потреба відновлення конструктивних потенціалів науково-освітньої діяльності. Так, вже згадуваний нами вище Г. Почепцов наводить, у даному контексті, приклад скандинавських країн, яким характерні найбільші витрати на душу населення у сфері освіти та науки й наголошує, що без належного рівня розвитку останніх, не доречно очікувати результатів у сфері модернізаційних процесів [див. 4], на що варто звернути особливу увагу у межах сучасного пострадянського простору.

Разом з тим, однією з конструктивних модернізацій глобального масштабу, про яку зокрема веде мову американський дослідник К. Келлі, є своєрідний «технологічний соціалізм», що являє собою принципово нову реальність та спирається на соціальну взаємодію, котра, в свою чергу, «базується на... мережевих комунікаціях і генерує нематеріальні послуги в усіх точках тісно переплетеної глобальної економіки» [2, с. 137]. Однак, при цьому варто також враховувати й появу нового виду злочинності — кіберзлочинність, яка не меншою мірою впливає на якість цифрової економіки і стає суттєвою загрозою для її подальшого розвитку.

Як відзначає американський аналітик А. Росс, «що більшою мірою особи, бізнеси й уряди стають захищеними в переведенні активів в онлайн-режим, то більш прибутковим і руйнівним стає застосування комп'ютерного коду як зброї» [6, с. 142]. Власне, кіберзброя оцінюється сьогодні як значно більш небезпечна порівняно з ядерною, зважаючи на її повсюдну доступність. У такий спосіб, кібербезпека є своєрідною ахілесовою п'ятою цифрової економіки та стає пріоритетним дослідницьким напрямом в умовах, коли електронна інфраструктура набула статусу стратегічного національного активу.

Тому це одним критерієм якості освітніх програм стає їхня здатність забезпечувати дієві підходи до розробки технологій боротьби з кібершахраями (технічна складова) та стратегій формування економічної довіри в принципово нових соціальних умовах, що потребує координації зусиль у напрямі становлення такого феномену як «економіка взаємодопомоги» (гуманітарна складова). Тоді як, наприклад, організаційна криза в національній економіці України та відповідний конфлікт у сфері співвідношення індивідуальних та загальнонаціональних цінностей не дає поки що змоги вірно розставити пріоритети. Адже, не дивлячись на потужний ІТ-потенціал, недостатньо продумана економічна політика країни не сприяє не тільки створенню умов для її високотехнологічного розвитку, а й спричиняє потужний відтік інтелектуального капіталу нації.

Відповідно, акцент на домінанті технологічного сектору в освіті ще не є достатнім для забезпечення продуктивності соціально-економічного мислення на рівні нації. А отже, *аксіологічна означеність гуманітарної, особливо філософської, освіти та її міждисциплінарний потенціал створюють додаткові соціально значимі інструменти* для генерації інноваційних ідей та інституціалізації нових поведінкових паттернів у сфері економічної діяльності. Тому в основу нової соціальної парадигми має бути закладена не лише логіка технологічного прориву та досягнення показників розвинених економік, а й продукування нових смислів у напрямі *аксіологічного визначення ролі особистості у нових форматах економічної взаємодії*.

Отже, робота з множинними інформаційними потоками та формування продуктивної смислової матриці для нового покоління передбачає суттєву трансформацію домінуючих сьогодні алгоритмів освітньої діяльності, оскільки ефективність останньої визначатиметься здатністю до створення унікальних трендів, які могли б сприяти перманентному вдосконаленню економічної культури українського суспільства. Якість такої трансформації значною мірою буде залежати від рівня відповідності навчальних програм з гуманітарних дисциплін актуальним економічним потребам. Перш за все, йдеться про формування того аксіологічного смислового ряду, який визначатиме спрямованість економічної уваги, від чого власне й буде залежати майбутня доля сучасних суспільств та перспективи їх подальшої інтелектуальної й духовної еволюції.

Література

1. Бард А. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма / А. Бард, Я. Зодерквист ; пер. с англ. В. Мишучкова. — Санкт-Петербург : Стокгольм. шк. экономики в Санкт-Петербурге, 2004. — 252 с.
2. Келлі К. Невідворотне. 12 технологій, що формують наше майбутнє / К. Келлі ; пер. з англ. Н. Валевська. — Київ : Наш формат, 2018. — 304 с.
3. Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p>.
4. Почепцов Г. Это не информационная экономика, а экономика внимания [Електронний документ]. — Режим доступу: <http://psyfactor.org/lib/ekonomika-vnimaniya.htm>.
5. Почепцов Г. Смысловые войны в политике и бизнесе [Електронний документ]. — Режим доступу: <https://psyfactor.org/lib/sociowar2.htm>.
6. Росс А. Индустрии будущего / А. Росс ; пер. з англ. Н. Кошманенко. — Київ : Наш формат, 2017. — 320 с.
7. Стиллман Д. Поколение Z на работе. Как его понять и найти с ним общий язык / Д. Стиллман, И. Стиллман ; пер. с англ. Ю. Кондукова. — Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2018. — 272 с.
8. Шваб К. Четвертая промышленная революция : пер. с англ. / Клаус Шваб. — Москва : Эксмо, 2016. — 208 с.
9. Эяль Н. Покупатель на крючке. Руководство по созданию продуктов, формирующих привычки / Нир Эяль, Райан Хувер ; пер. с англ. С. Филина. — Москва : Манн, Иванов и Фербер, 2014. — 224 с.
10. Davenport T. H. The Attention Economy: Understanding the New Currency of Business / Thomas H. Davenport, John C. Beck. — Boston : Harvard Business Review Press, 2002. — 272 p.
11. Lanham R. A. The Economics of Attention: Style and Substance in the Age of Information (fragment) [Electronic resource] / Richard A. Lanham, 2007. — Access mode: <http://press.uchicago.edu/Misc/Chicago/468828.html>.
12. Shiller R. J. The Neuroeconomics Revolution [Electronic resource] / Robert J. Shiller. — 2011. — Access mode: <https://www.project-syndicate.org/commentary/the-neuroeconomics-revolution?barrier=accesspaylog>.

Аннотация

Глушко Т. П. Функции гуманитарного образования в условиях четвертой промышленной революции. — Стаття.

В статье изложено авторское видение социально значимых функций гуманитарного образования в условиях четвертой промышленной революции. В частности, речь идет о ключевой роли такого феномена как экономическое внимание, которое является определяющим фактором для формирования специфики соответствующего мышления, а, следовательно, и разработки стратегий усовершенствования или декаданса экономической культуры современных обществ. Основными функциями гуманитарной, в частности философской составляющей образования, становятся формирование компетенции различения конструктивных и деструктивных социально-экономических стратегий, а также обеспечение соответствующей аксиологической составляющей на уровне общественного мировоззрения. Особое ударение сделано на недостаточности одного только технологического потенциала страны для ее продуктивного развития в условиях цифровой революции и сформированной ею экономики внимания, поскольку более важную роль играет наличие обоснованной пошаговой стратегии обеспечения институциональных условий для экономического прогресса.

Ключевые слова: четвертая промышленная революция, цифровая экономика, экономика внимания, экономическая культура, гуманитарное образование, философия.

Анотация

Глушко Т. П. Функции гуманитарной освіти в умовах четвертої промислової революції. — Стаття.

У статті запропоновано авторське бачення соціально значимих функцій гуманітарної освіти в умовах четвертої промислової революції. Зокрема йдеться про ключову роль такого феномену як економічна увага, що є визначальним чинником для формування специфіки економічного мислення, а отже й розробки стратегій вдосконалення чи занепаду економічної культури сучасних суспільств. Основними функціями гуманітарної, зокрема філософської компоненти в освіті, стають формування компетенції розрізнення конструктивних та деструктивних соціально-економічних стратегій, а також забезпечення відповідної аксіологічної складової на рівні загальносуспільного світогляду. Особливий наголос зроблено на недостатності самого тільки технологічного потенціалу країни для її продуктивного розвитку в умовах цифрової революції та сформованої нею економіки уваги, адже більш важливу роль відіграє наявність обґрунтованої покрокової стратегії забезпечення інституційних умов для економічного прогресу.

Ключові слова: четверта промислова революція, цифрова економіка, економіка уваги, економічна культура, гуманітарна освіта, філософія.

Summary

Hlushko T. P. The Functions of Humanities under Conditions of 4th Industrial Revolution. — Article.

This article offers author's vision on significant social functions of humanities under the conditions of 4th industrial revolution. In particular, it is about key role of such phenomenon as economic attention, which is determining factor for the formation of specific economic thinking, and therefore for the improvement

or decadence of the strategies in modern economic cultures. The main functions of humanities, especially in philosophic component of education, in such case, are the ability to form competence for distinction constructive and destructive socio-economic strategies, as well as to provide an appropriate axiological basis on the level of public worldview. Special emphasis placed on insufficiency the only technological potential of the country for its productive development in conditions of digital revolution, and economy of attention, which it has created, because the most important role belongs to availability of reasonable systematic strategy and institutional conditions of economic progress.

Keywords: 4th industrial revolution, digital economy, economy of attention, economic culture, humanities, philosophy.